

MIEJSKI (588) ai

miejski (328), **miejscski** (168), **miescki** (66), **mieski** (11), **miejścki** (3), **mieścki** (3), **miejstcki** (3), **miestcki** (2), **miejstki** (2), **miejstski** (1), **miejscski** (1), [**miejsczki**, **mieszczki**];
miejski *OpecŻyw*, *ComCrac* (6), *HistAl* (23), *BielKom* (2), *SienLek* (2), *RejAp*, *RejPos* (4), *HistLan* (6), *RejZwierc* (3), *RejPosRozpr* (3), *MycPrz*, *ModrzBaz* (15), *KlonŻal*, *ArtKanc*, *ActReg* (6), *OrzJan*, *SkarKaz*, *VotSzl*, *KlonWor* (3); miejscski *DiarDop*, *HistRzym*, *BielSat* (3), *KuczbKat*, *WujJud*, *BudBib* (14), *SkarŻyw*, *BielSjem* (2), *BielRozm* (2), *PowodPr*; miescki *ZapMaz*, *PatKaz I*, *BartBydg* (5), *MiechGlab* (3), *ZapWar* (2), *OrzRozm* (3), *OrzQuin*, *GrzepGeom* (3), *StryjWjaz*, *StryjKron*, *PaprUp*; mieścki *MurzNT*, *WerGość*; miejscski : miejscski : miescki: mieski: miejscski : mieścki : miestcki : miestcki: miejscski : miejscski : miejscski : miejscski *BierEz* (3 : 2), *Murm* (1 : - : 1), *Mymer*¹ (1 : 2), *BielŻyw* (- : - : - : 1 : - : - : - : - : - : - : - : - : 1), *Mymer*² (1 : - : - : 1 : - : - : - : - : - : 1 : -), *LibMal* (22 : - : - : 1), *KromRozm III* (1 : 1), *Diar* (- : - : 1 : 1), *GroicPorz* (85 : - : - : - : - : - : 1), *Leop* (3 : 6 : 11), *UstPraw* (4 : 1), *BibRadz* (3 : 9 : 5), *BielKron* (51 : - : 7), *KwiatKsiąż* (- : 4 : 1), *Mącz* (9 : 35 : 11 : - : - : - ; 2 : 2 : 1 : - : -), *BudNT* (1 : 1), *CzechRozm* (1 : 2), *Calag* (1 : 5), *ZapKościer* (13 : - : 1 : 5 : - : - : - : - : 1 : - : -), *Calep* (8 : - : - : 2), *GostGosp* (- : 2 : 1 : - : - : 1), *WujNT* (1 : 7), *SarnStat* (37 : 60 : 2 : - : 3), *GrabPospR* (- : 3 : 3), *SkarKazSej* (1 : 1). [Formy *N pl m pers* zostały zaliczone: miejscy do miejscski, miejscscy do miejsccki, miestscy do miestcki i miesccy do miescki jako do najbardziej prawdopodobnych, choć niekoniecznie jedynie możliwych form podstawowych].

e jasne.

sg m N miejscski (71). ◇ G miejskiego (49); -ého (12), -(e)go (37). ◇ D miejskiemu (11); -ému (1), -(e)mu (10). ◇ A miejscski (23), miejski(e)go (5). ◇ I miejskim (18), miejski(e)m (3); -(e)m *MiechGlab*, *ComCrac*; -im : -(e)m *Mącz* (1 : 1). ◇ L miejskim (13). ◇ f N miejską (17), miejsk(a) (4). ◇ G miejski(e)j (25), miejski (1) *ZapKościer*. ◇ D miejskiej (7); -ěj (1), -(e)j (6). ◇ A miejską (11) [w tym: -a (2)]. ◇ I miejską (7) [w tym: -a (1)]. ◇ L miejskiej (12), mieski (2); -ej : -i *ZapKościer* (1 : 2); ~ -ěj (2), -(e)j (10). ◇ n N miejskie (16); -é (3), -e (1), -(e) (12); -é *GrzepGeom*; -é : -e *SarnStat* (2 : 1). ◇ G miejskiego (26); -ého (4), -(e)go (22). ◇ D miejsckiemu (2); -ému (1), -(e)mu (1). ◇ A miejskie (17); -é (3), -(e) (14). ◇ N a. A miejscski(e) (1). ◇ I miejskim (8). ◇ L miejskim (9). ◇ pl N m pers miejscy (13). subst miejskie (21); -é (4), -(e) (17). ◇ G miejskich (75). ◇ D miejskim (8), miejski(e)m (1) *ComCrac*. ◇ A m pers miejskie (6); -é (1), -(e) (5). subst miejskie (59); -é (8), -e (1), -(e) (50); -e : -e *SarnStat* (7 : 1). ◇ I m miejskimi (5), miejskimi (3); -émi *Mącz*, *RejZwierc*, *RejPosRozpr*, *GostGosp*; -imi *BudBib*, *SkarKazSej*; -émi : -imi *SarnStat* (1 : 1); ~ -émi (1), -(e)mi (4). f miejski(e)mi (3) *BibRadz*, *HistLan* (2), miejskimi (1) *SarnStat*. (przy pl t) miejscski(e)mi (1). ◇ L miejskich (34).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Przymiotnik od „miasto” (588) :

1. W znaczeniu właściwym; *civilis Mącz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; *civicus*, *urbanus*, *urbicus Mącz*, *Calep*, *Cn* (584) : *Civilis*, *Mieyfcki Mącz* 55a; *Politeia*, *Mieyfcki Itan* (prawowanie Rzeczy polspolitey/ pańftwo/ królewftwo. *Mącz* 308b; *Urbanatim*, *Mieysckiem obyczáyem*. *Mącz* 508b, 448b, 508b [2 r.]; *Calag* 107a; *Urbicus* – *Myeski*. *Calep* 1142a, 202b [2 r.], 1142a.

A. Dotyczący miasta jako zamieszkałego zespołu budynków (157) :

a. *Znajdujący się w obrębie miasta, przynależny do niego (124)* : thedy Alexandey [!] przykazał fprawić dom wielki ná morzu ná okręciech [...] / iż też dla niego żadne łodzi áni lzykowaniá okrętow do porthu mieyskiego nie mogły mieć przyłtępu *HistAl* B7v, D3; A będą przedmieścia mieſckie/ ná pułnocy dwiełcie y pięćdziefiát [łokci] *Leop Ez* 48/17, *Ez* 48/21, 22; A też iáko oni bronią fłáchcie imienia mieyſkiego kupowác/ táko też fład wfzeláki niema przyjmác zapifu/ kteryby fłużył miełzezáninowi ná zyemłkie imienie *UstPraw* F3v; *BibRadz Ez* 45/7 [2 r.], *Eccli* 9/18[13]; *BielKron* 69v, 289; *BudBib Prov* 8/3; która stodolka stoy: wtele ogrodow myełkych [...] a ten polmork Gruntem leffzaczy w myełky obrzerze *ZapKóscier* 1586/67v, 1579/2v, 1586/67v, 68v.

W charakterystycznych połączeniach: dzierzawa miejska(-i, -ie) (2), fundamenty, imienie, obczyzna, obora, obrona (3), ogrod, osiadłość (2), port, przedmieścia, szczyty, wchod.

Wyrażenia: »brona, wrota, drzwi, forta miejska (-ie)« = *porta ciuitatis Vulg, PolAnt, Mącz; porta a. ostium urbis PolAnt* [szyk 38 : 2] (36 : 2 : 1 : 1); *OpecŻyw* 108; gruntownie zburzyli bowiem w Kijowie brony mieſczkie *MiechGlab* 5; *HistAl* D2 [3 r.], D3 [3 r.], D7v, Fv [2 r.], F8v; *BielKom* B4; *Leop Deut* 25/7, *Iudic* 9/35, 40, 2.*Reg* 11/23, 4.*Reg* 7/10 (8); *BibRadz 2.Par* 32/6, *Ez* 48/31; Przyłzłá do forty mieyſkiej gdzie iey czekano *BielKron* 114, 12, 52 [2 r.], 53v, 72v; *Mącz* 306b; tedy wnetki iemu głowę ściáć/ á nád wrothy mieyſckimi záfwieſić iá kazał *HistRzym* 9; *RejPos* 220v, 276v; A (ták) wftał y poźedł do Cár fáthá/ y przyłzedł ku drzwiam mieyſckim *BudBib 3.Reg* 17/10, *Iudic* 16/2, 3, 4.*Reg* 23/8; *WujNT Luc* 7/12; *SarnStat* 961; *PowodPr* 52.

»dom miejski« = *aedes Murm, BartBydg; civium aedes Modrz* [szyk 5 : 1] (6); *Murm* 26; *BartBydg* 46; Ale domy mieyſkie ináczey fie záchowały/ kto dom przedał ná wieczność/ mógl do roku zálie [...] wykupić *BielKron* 36; *ModrzBaz* 83v; *SarnStat* 744, 1152.

»miejska kuchnia« = *oberża, miejsce wydawania posiłków; popina Murm, Mymer¹, BartBydg, Mymer²; coquina BartBydg; thermopolium Mącz (5); Murm* 138; *Mymer¹* 31; *BartBydg* 119b; *Mymer²* 31v; *Thermopolium*, Mieysce targ álbo rynek gdzie gotowe ciepłe wwarzone rzeczy przedáyá/ mieyscka kuchnia. *Mącz* [454]d.

»mur miejski« = *moenia Mymer¹, BartBydg, Mymer², Calag; murus civitatis BartBydg, Vulg, PolAnt; murus urbis Calag* [szyk 33 : 6] (39); *Mymer¹* 6; *BartBydg* 89; *MiechGlab* 8, 30; *Menia* fadtmauer mieifłki mur. *Mymer²* 5v; *HistAl* B5v, C [2 r.], D3v; *KromRozm III* D6v; *Leop* *B4v, 2.*Esdr* 11 arg, *Apoc* 21/14, 19; *BibRadz 2.Esdr* 2/8, *Prov* 9/3; A ten koſcioł, ktery dziś iefł Krzeſćiánie zmurowáli/ ku muru mieyſkiemu przywiedli gdy fтары koſcioł dáleko od thego koſciołá był *BielKron* 265, 88, 96v, 97, 147v, 178v (11); *Mącz* 309a; *RejPos* 283v; *RejZwierc* 200; Zás mążz gdy przeda dom (ábo) miełzkánie/ w murze mieyſckim [*domum habitationis civitatis muratae*]/ tedy okup iego będzie álz do końcá roku *BudBib Lev* 25/29, 2. *Esdr* 2/8; *CzechRozm* 165v; *Calag* 461a; *SkarŻyw* 76; *KlonŻal* B4v; *SarnStat* 74, 963 [2 r.].

»przekop miejski« (4): *HistAl* A7v; Przyłzłó potym ná to iż Romulus zábił brátá/ iż nád iego rofkázanie przekop mieyſki przełkoczył. *BielKron* 98v, 265; *SarnStat* 520.

»ulica miejska« = *platea civitatis Vulg, PolAnt; iter civitatis Vulg (12); HistAl Cv; Leop Luc* 14/21, *Apoc* 21/21; Nie pogłáday áni tam áni fam chodząc po vlicách mieyſckich *BibRadz Eccli* 9/7; A Krol vciékl ná páłac fwoy/ ktery gdy miełzczánie oblegli y z vlicámi mieyſckimi/ poczęli go dobywác.

BibRadz 1.*Mach* 11/46, *Esth* 4/6, *Zach* 8/5; *RejAp* 183; *RejPos* 157; *BudBib Esth* 4/6, *Eccli* 9/7; *WujNT Apoc* 21/21.

»wały miejskie« (1): Tułaiący fie ludzie [...]: niech będą przez vrząd mieyfki, pod którym będą, imáni, y ku łypániu grobli, wáłow mieyfkich dawáni. *SarnStat* 520.

Szereg: »zamkowy i miescki« (1): niewfaiąc obronie zamkowej y miefckiey myłlił fię z Litwą w polu potkác *StryjKron* 421.

b. *Prowadzący do miasta* (2) : Y ty łynu człowieczy połóż łobie dwie drodze [...]: z iedney źiemie niech obiedwie (drodze) bieżą: [...] ná początku drogi mieyfckiey będzie fie ważył. *Leop Ez* 21/19; *BibRadz Ez* 21/19.

c. *Obejmujący miasto swym oddziaływaniem (miasto jest podmiotem stanu)* (1) : a Thebei ktorzy zołtali po pogorzeniu mieyskim/ profili odpowiedzi od boga Apollina *HistAl* D3v.

d. *Dziejący się, odbywający się w mieście* (6) : Byli Edyles czterzey/ co mieyfkie targi łprawowali *BielKron* 119v; Importat clades discordia civilis, Rołtyrki mieyskie wnołzą wiele morderłtwá złęgo. *Mqcz* 313d; *CzechRozm* 87v, 249; Nocne biegánia y wołánia [...] obracáią się też w wielkie zgiełki/ pokoiowi mieyfkiemu przeciwnie *ModrzBaz* 36; *SarnStat* 503.

e. *Żyjący w mieście* (24) : Ale niektory muzyk mieyski imieniem łfwimea [...] padł przed nogi Alexandrowe *HistAl* D3v, C2, D2; *GroicPorz* ev; *BielKron* 52, 110; *SienLek* 197; *RejZwierc* 178v; Mieyfkie Pánie plákály/ iż ćierpiał bez winy *ArtKanc* D12v; álic wynołzą vmárłego/ łyná iedynego mátki ięgo: á tá/ byłá wdowá: á rzęłza mieyfcka wielką z nią. *WujNT Luc* 7/12, *Act* 14/4.

W przeciwstawieniu: »miejski ... wiejski (a. wieśny)« (4): Dwie myłzy były się zetkály/ Gdy po drodze źiárná zbierály: A iedná z nich byłá mieyfka/ Ale druga práwa wieyfka/ Więc wieyfka mieyfkiey prołiła/ Iłby v niey gołciá byłá *BierEz* M3v, M3v [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: człowiek miejski (-a, -e), dzieci (dziatki) (2), lud (6), młodzieniec, muzyk, pani, pospolstwo, rzesza.

Szereg: »(tak) miejski (jako, albo też) i wiejski (a. wieśniak, a. na wsi)« (3): *BielKron* 290v; niewiedziéłifmy źiólká/ poważnieyłżęgo/ á ktoréby wiefłżęy poczćiwołci było/ nie iedno v ludu mieyfkięgo/ ále théz y v nágrubłżęgo wieśniaká/ iáko ięft pokrzywá *SienLek* 197; *OrzJan* 112.

a. *Dotyczący mieszkańców miasta; charakterystyczny dla życia w mieście* (6) : [Scewola] pracá w wykładaniu miefckiego práwa łpracowany/ ku tey nawiefczyey grze dla połilenia łił [...] przychadzał. *KwiatKsiqz* P2, L4; Saepe de luxuria civium questus, Vítawicłnie vtyskował ná zbytek miefcki. *Mqcz* 340a; Vita urbana cui opponitur rustica, Mieyfcki żywot/ mieyfcki łtan. *Mqcz* 508b, 63a.

B. *Dotyczący miasta jako jednostki administracyjnej lub politycznej; municypalny* (287) : A ięłlibym łye iákich táiemnic mieyfkich dowiedziáł/ tych żadnemu nieobiáwię. *GroicPorz* g2v, b3v, c, d4; *Mqcz* 93a; *GostGosp* 142.

a. *Reprezentujący miasto, spełniający określone funkcje w jego interesie* (185) :

a. *O urządach i instytucjach* (91) :

W połączeniach szeregowych (3): *ComCrac* 21; Wedle tego Státutu/ pytam ćię mołeli Kroł wczynić dofyc Sądóm Miefckim/ Grockim/ Komifárłkim/ Podkomorłkim/ Ziemłkim/ Wiefcowym / y też łwym Krolewfłkim włáłnym *OrzRozm* Tv; *SarnStat* 215.

W *przeciwstawieniu*: »miejski ... ziemski« (2): SKázuiemy/ áby we wŕzyftkich miáftách y miáfteczkách nálznych Królewŕkich/ Pánow Duchównych y Swietckich/ nie ład mieyfcki ále ziemŕki y Polŕki był chowan/ y záládzan. *SarnStat* 617, 655.

Wyrażenia: »miejska kancelaryja « (1): W tey liczbie poczytáią Kfyęgi z Mieyfckiey Cancelláryey *GroicPorz* y3.

»senat miescki« (6): Senat miefcki wezwał k Tobie vczone ludzi z zobu [!] ftron/ áby dowodzili co zá pożytek mŕzey ábo teź nie pożytek *BielKron* 205v, 205v [3 r.], 213v, 216.

Zestawienia: »rada miejska« = *consulatus, consules civitatis JanStat* (8): O Rádźie mieyfckiey *GroicPorz* b3, nn; *UstPraw* F3v; *BielKron* 205; *SarnStat* 218, 273, 504, 962.

»sąd, prawo miejski(e)« = *iudicium, ius civile JanStat* [w tym: *prawo abo sąd* (1)] [szyk 28 : 1] (24 : 6): *ComCrac* 21; *GroicPorz* A3v, A4, B4, C, C3 (16); *OrzRozm* Tv; *BudBib* b4v; *ZapKościer* 1585/62v, 1587/68v [2 r.], 72; żadného łádu o nim niebédźie czynił [...]: áź piérwéy na żądánié ich Stároftá álbo Podftároŕci [...] oblicznie bédźie przy tym łádzie mieyfckim *SarnStat* 503, 215, 617, 655, 913 *marg*, 1041 *marg*. [Cf **C.b.** »sprawa miejska«: *GroicPorz kt*].

»urząd miejski« = *zarząd, najwyższe władze miasta, magistrat; officium civile Mącz, JanStat; consulatus Mącz; magistratus civilis Modrz; officium civitatis JanStat* [szyk 41 : 6] (47): *LibMal* 1543/72v, 1551/ 158; *UstPraw* D; *BielKron* 212, 418v; *Mącz* 63d; *BielSat* D; *HistLan* E [2 r.], F; *ModrzBaz* 122v; Anno Dñi 1588. Die vero 18 May. slachetny Pąn Ierzy czeŕtkowŕztky y sPanią zmazonku [!] swoią Dorothą przed vrzedem mieyfŕtkym Koŕczierŕtkym stanął *ZapKościer* 1588/80, 1586/66v; *BielRozm* 23; *ActReg* 17 [2 r.], 43; *SarnStat* 120 [3 r.], 272 [2 r.], 277 [2 r.], 292, 503 [3 r.] (29); *KlonWor* 19.

Szeregi: »miejski i (albo) grodzki« [szyk 1 : 1] (2): takźe Státut o imániu Hułtáiów w vżywánié przywódzimy/ *poena centum marcarum*, gđzieby przez vrząd Grodzki/ álbo mieyfcki nie był *exequowan/ interposita. SarnStat* 518, 973. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»staroŕci i miejski« (5): Tedy wmiesciech KIM Vrząd Staroŕci v mieyski [...] powinien takie^g gwałtu bronit y hamowac *ActReg* 17; *SarnStat* 120 [2 r.], 962 [2 r.]; [*Ponadto w połączeniu niewspórzędnym 1 r.*].

»tak zamkowy, jako i miejski« (2): y ci kórzby tumultuowáli/ máią bydź od nich imáni/ y zá zgodnym obu vrzędów/ ták zamkowego iáko y mieyfckiego ofádzieniém karáni *SarnStat* 120, 962. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»tak ziemski, jako i miejski« (1): lecz kozdy wedłóg zaŕług swych ma bydź promowowąń wewszelakich Vrzędziech tak Ziemskich iáko y mieiskich *ActReg* 43. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.; w przeciwstawieniach 2 r.*].

β. O godnościach, urzędnikach i funkcjonariuszach (94) : *BierEz* E4v; *Mymer*¹ 10v; *BartBydg* 11b, 17b; *Ite*^m Sprawcza miefki byłliby ktori opiły, aby ŕmiercią zginął. *BielŻyw* 7; *Mymer*² 10; wthymze do nych wgifdbye ŕzyedzaczych przibyezall kath fczelyadzia myeyfkà powyadayacz yŕch czlowyeka zabitho *LibMal* 1554/194, 1544/87v, 90, 1545/106v, 1546/121, 1547/126v (11); *HistAl* L5v; A zezwáwŕzy Piłát Biŕkupy/ i przełózone mieŕckie i lud/ rzekł donich *MurzNT Luc* 23/13; *KromRozm III* K2; *BielKom* D6; Abowiem niewiáfty od wŕzelkich vrzędow Mieyfckich/ fą odłáczone *GroicPorz*

b2v; Przyfyęgá Sług Mieyfkich. *GroicPorz* g2v, C, C2, h4, d3v, pv [2 r.] (14); *Leop Act* 17/6, *Rom* 16/24; A także przyfzedłzy záwołáli ná wrotnego miefckiego *BibRadz* 4.Reg 7/10, 2.Par 18/25, *Ioann* 7 arg; *BielKron* 53v, 81, 102v, 103v, 104 (9); *Liburni viatores etiam dicti sunt*, Posłowie Ízołtyfcy/ Miełtci sładzi. *Mącz* 192c, 2a, 31a, 79d, 193b, 197d (14); *OrzQuin* K2; *RejPosRozpr* c2v; *BudBib* *Deut* 22/15, 17, *Iudic* 8/16, 4.Reg 23/8; *BudNT Act* 17/6, *Rom* 16/24; *StryjWjaz* B4v; *Calep* 12b, 83a, 140a, 602b, 985a; *GostGosp* 146 [2 r.]; *WujNT* 69, *Act* 17/6, *Rom* 16/23; *SarnStat* 219, 505, 961, 970, 1179; *VotSzl* D3v; *KlonWor* 16.

W przeciwstawieniu: »zamkowy ... miejski« (1): potáiemnie w nocy puścili Stefaná fortá do Kiliey/ gdy fie ípili wrzędnicy dwá/ ieden zamkowy drugi mieyfkí *BielKron* 394.

W charakterystycznych połączeniach: *biskup miejski* (-a, -ie), *borgmistrz*, *czeladź* (czeladnik) (7), *dostojność*, *hetman* (2), *ksiązę*, *mistrz*, *osoba urzędowa* (4), *parobek* (7), *pisarz* (4), *podskarbi*, *poseł*, *przełożony* (8), *puszkarz*, *rajca*, *senator*, *sędzia*, *sługa* (służebnik) (26), *sprawca* (2), *starosta*, *starszy* (starzec) (5), *straż*, *straż* [= pełnienie straży], *stroż*, *szafarz* (3), *urząd* (4), *urzędnik* (4), *wrotny*, *zwierzchność*.

Wyrażenie: »hetmaństwo miejskie« = *urząd pretora w Rzymie* (1): Tenże áby Králsowę y Pompeiułowę/ ktore iuż było ná Konfulatftwo náznáczono/ możność przełomił/ ośtro fie Hetmańftwá mieyfkiego [*praeturam urbanam*] dopirał. *ModrzBaz* 43v.

Szeregi: »miejski albo świecki« (1): *Gradus officiorum civilium*, *Vrzędy mieyftkie álbo Swieckie*. *Mącz* 147c.

»zamkowy abo miejski« = *arcis et oppidi, seu arcis seu civitatis* *Modrz* (2): Ia záprawdę tego mnimánia íestem/ że Przełożeni Zamkowi ábo Mieyfcy/ ábo ktorykolwiek ínfy rząd miał te męžobyce [!]/ [...] vćiekáiące gonić y poimáć *ModrzBaz* 31, 30v.

b. *Związany z działalnością administracji miejskiej, nieodzowny przy jej sprawowaniu (o rzeczach, insygniach)* (32) : *ComCrac* 12; áby korce y inne miáry pod Mieyfkim znákiem były *GroicPorz* b4; *BielKron* 119; *Mącz* 346c.

W połączeniach szeregowych (2): *Archivum, Latinae Tabularium*, *Mieifce/ álbo/ skliep/ w którym Ziemskie/ álbo/ mieifckie/ álbo/ teź Konfiftorskie Xięgi chowáją*. *Mącz* 15a, 438a.

Wyrażenia: »miejskie klucze« (1): tám od miefzczán przyimował przyfyęę zá wierność y połufzeńftwo/ gdzie mu theź y mieyfkie klucze położyli *BielKron* 405.

»księgi, akta miejskie« = *tabula publica* *Mącz*; *liber civilis* *JanStat* [szyk 13 :9] (21:1): yako ya badácz vrzadnikyem Tarczinskyem nyezapowiedzialem bvrmistrowi y rayczom Tarczinskyem aby nyedopwsczaly zapyssacz vacta myessczkye ymyenya svmkowego *ZapWar* [1546] nr 2646; A gdzieby sfálfzował Kfyęgi Mieyfkie/ sftawa fye bezecnym/ y krzywoprzyfyęęcá *GroicPorz* d4v, y3, dd4; *Mącz* 15a, 352b, 438a; *GrzepGeom* K4v, L; *WujJud* 217v; *ZapKościer* 1580/15, 1581/20, 1582/27, 1587/69 [2 r.], 72v, 1589/87 [2 r.], 1597/78v; *SarnStat* 293, 665, 920.

»pieczęć miejska« [szyk 3 : 2] (5): *GroicPorz* d4v, y3v; *Wzowmyfz Woytá z Lawniki Burmiftrzá z Ráycámi/ Aby przyfzli z mieyfkíemi do nas pieczęćiami*. *HistLan* E, E2v; *SarnStat* 363.

Szereg: »krolewski, miejski« (1): PYeczęci fą dwoiákie/ Iedny ważne/ kthore do liftu przyłożone potwierdzáią wízelką Spráwę/ iáko fą Pieczęci Krolewkie/ Mieyfskie/ y wízelkich Perfon na Vrzędzie będących *GroicPorz* y3v.

c. *Wykonywany, sprawowany, wydatkowany przez miasto (miasto jest podmiotem działającym)* (8) : *BibRadz* 2,*Mach* 12/4; *BielKron* 287v; tedy nie deroguiąc nic páktam mieyfskim/ y owízem ie w mocy zoftáwuiąc/ odkładamy to do drugiego przyfzłego Séymu Koronného *SarnStat* 267; Który lift/ vrząd Stároścín *fumplibus* [= *kosztami*] mieyfskiemi nam będzie powinien niemiefzkánié odeflác. *SarnStat* 272.

W połączeniu szeregowym (1): Interdictum, Zákazanie álbo Dekret/ Mandat Krolewski/ Biskupi/ Miefski. *Mącz* 87c.

Wyrażenia: »czyńsz miejski« = *płacony przez miasto* (1): Abowiem procz włok fą pożytki ktore dobrze zá włoki ftoią/ y dofyć też gęfte fą w Rzeczyp. náfzey/ iáko fą z młynow/ z kárczem/ z czyńszow mieyfskich *GrabPospR* L3v.

»miejska władza« (2): Aczkolwiek thez Zydowie nie fą pod Mieyfską władzą/ wízákze [...] chćiałem y to ná krotce tu przypomnieć. *GroicPorz* h2v, pv.

d. *Obejmujący miasto, skierowany na miasto (miasto jest obiektem czyjegoś działania lub podmiotem stanu)* (20) : Ráyce przyfygáią [...] ftrzedz potćiwóci/ pomnożenia pożytkow/ y práwá Mieyfskiego *GroicPorz* b4v; kthory [*pisarz*] gdy ieft godny/ [...] okrálá á kleynotem ieft mieyfskim. *GroicPorz* ev, b3, f4v, gv, g2v, ii; *BibRadz* 2.*Mach* 4/48; A byłá tym to mężom [*faryzeuszom*] Rzeczpóspolita mieyfska [*tj. władza nad miastem*] poruczóná *BielKron* 118v; in gravissimis temporibus civitatis, W nacięfzłych trudnoścích á przigodách mieyfskich *Mącz* 443c, 426d, 431b [2 r.]; że Kupcy [...] z wielką fzkodą mieyfską/ wízyftki rzeczy drożey przedáią *KuczbKat* 330; *BielSjem* 19.

W charakterystycznych połączeniach: *jedność miejska* (-i, -ie), *moer okrasa*, *porządek*, *pożytek* (5), *przygoda*, *rzeczpospolita*, *siła*, *skaza*, *szkoda*, *trudność*, *upadek*, *zgoda*, *zwoleństwo* [= *wolność*].

Wyrażenie: »sprawa, zwirchność miejska« = *res urbana* *Mącz* [*szyk* 4 : 1] (4 : 1): Ten fie z Rzymiány powádzil o zwirchność mieyfską *BielKron* 182; Wízedfzy z nimi w zgodę/ wyhrał Kárdynałow kilko/ á Ludwigowi fpráwę mieyfską poruczyl *BielKron* 187v, 365v; *KwiatKsiąż* A3V; *Mącz* 446d.

e. *Będący własnością miasta, pozostający pod zarządem miasta, publiczny* (36) : Sprawce póspolitego dobrego dwoię naukę zawlze maia zachowawać, iedna, tak maia vžitkow mieyfskich patrzyć, aby czokolwiekby czynili to wízitko ku póspolitemu dobru przuiiedli *BielŻyw* 84; y przychali do pyeczú [*lege*: *pieca*] myeifkiego thutha fkoró za vliczą ydacz do Cundorffa. A tham dwye helii wapna wzeli. *LibMal* 1544/80, 1544/81, 1550/155v; Ráyce powinni ná każdy rok [...] liczbę czynić ze wízyftkich wziętych dochodow Mieyfskich. *GroicPorz* b4v, *OrzRozm* Pv, P2; *BielKron* 391v [2 r.]; *ModrzBaz* 33v, 35; *GostGosp* 144; *SarnStat* 503, 504, 967, 970, *GrabPospR* Mv.

W połączeniach szeregowych (2): Cf »cła miejskie«.

W charakterystycznych połączeniach: *dochód miejski(e)* (5), *marształ*, *młyn*, *municyje*, *pięć* (2), *pożytek (użytek)* (3), *ratusz*, *rury*, *śpichlerz*, *więzienie*.

Wyrażenia: »cła [= *prawo pobierania cła*] miejskie« (2): Cła/ Mytá wżyftkié/ w Polfcze y w Litwie/ ziemfkié y wodné/ iákimkolwiek imieniem názwané/ ták Królewfkié iáko Szlácheckié/ Duchowné y Mieyfckié/ Iego K. M. znośić raczy *SarnStat* 1022, 1013.

»dobra miejskie« (1): Kiedy mu dobrá mieyfkie poruczą do rządu/ Lub iáką Prowincyą podádzą do fądu: [...] Wymyśła więc fortele tákie y owákíe *KlonWor* 18.

»folwark miejski« (5): Item v thegołz michala Clizi zmarufcha Thowarziłka fwą dworcze zwolwarku myełkyego pywo fpywnyeze dawali *LibMal* 1546/116, 1546/121, 1547/132, 132v, 1552/171.

»myta [= *prawo pobierania myta*] miejskie« (2): *SarnStat* 1013, 1022 cf »cła miejskie«.

»sala miejska« (1): Atrium publicum, Sálá mieyfcka pośpolita/ ná ktorey táncuyą/ álbo co tákowego czinią, *Mqcz* 19a.

»skład [= *prawo składu*] miejski« (4): *ComCrac* 12, 12 źp; Gdyżełmy [...] wżyftkié fklády mieyfckié od przodków náłzych y nas fámých nádáne/ [...] w mocy fwéy záchowáli. *SarnStat* 287, 1313.

»miejska(-i) skrzynka (a. skrzynia), skarb« = *thesaurus civitatis* *Modrz* [szyk 3 : 3] (3 : 3): *LibMal* 1547/ 132; *UstPraw* D4v; *HistLan* E3; *RejZwierc* 148v; *ModrzBaz* 84; ktore piéniądze fpelna odłożywży Vtciwy Pawel Karweik, Areftował część ich. Ktore do mieifki fkrzinki fą wlozone. *ZapKościer* 1579/2; [Ano oni cni Rzymfcy Hetmánowie [...] Vbodzy byli. Ták iż mieyfczki fkarb połagi corkom ich Mułiał dác *StryjGoniec* E].

a. [W funkcji rzeczownika: »miejskie« = *opłata pobierana przez urząd miejski od nowo osiadłego mieszczanina*: Prowenty miejskie [...] miejskiego od mieszczanina nowego gr 8. *LustrMaz* I 143.]

C. *Mieszczkański, odnoszący się do społeczno-prawnego statusu mieszkańców miasta (dotyczy miast europejskich średniowiecznych i późniejszych)* (112) :

a. *O przynależności do stanu mieszczkańskiego* (41) :

W połączeniach szeregowych (4): *Diar* 43; A ták niech tych Sędziow o ktorych mowimy będzie dziewięć. Trzey z duchowne^{go} ftanu/ trzey z ślácheckiego/ á trzey z mieyfkiego *ModrzBaz* 92 v; *SarnStat* 1004; *SkarKazSej* 682a.

W przeciwstawieniu: »ślachta (a. ślachcic) ... miejski stan« (2): átolí od tego ártikułu fą pobudzeni/ ktore [!] y krzywdy y mężoboyftwá lekuczko karząc/ przekláda bogáte nád vbogie/ śláchtę nád mieifki y chłópfki ftan *ModrzBaz* 72, 73.

Wyrażenie: »miejski stan, rod, rząd« = [o przynależności do stanu mieszczkańskiego] *civitas* *Mqcz*; *ordo plebis*, *plebs*, *sanguis plebeius* *Modrz*; *conditio civilis* *JanStat* [szyk 12 : 6] (16 : 1 : 1): Alie nąm y radzie nálfey będzie volno vczynicz takove lífty poddanem nálfem mieifkiego rządu *ComCrac* 18; *Diar* 43; *DiarDop* 106; *UstPraw* K2; gdyż y Piałt z Mieyfkiego rodu był wzięt *MycPrz* II C4; *ModrzBaz* 19, 20, 72, 73, 92v; *SarnStat* 408, 500, 1004; *GrabPospR* L2v, Mv, N4; *SkarKazSej* 677a, 682a.

Szeregi: »miejski, (a(l)bo, i) chłópfki« = *civilis*, *plebeius*, *civis vel kmetho* *JanStat* (5): Gdzieby Śláhcic nie ofiádły álbo mieyfkiego albo chłópfkiego ftanu s nią [*rusznicą*] chodził/ ták dłuگو ma

być w wieży przez Stároftę álbo wrząd iego trzyman áliz tę winę położy. *UstPraw* K2; *ModrzBaz* 72, 73; *SarnStat* 408, 500.

»miejski i kmiecy« (1): Ták y w Rzeczypospolitey wyższe ftany niech mieyfkimi y kmiecymi nie gárdzą. *SkarKazSej* 677a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»tak miejscki, jako i robotny« (1): áby wzyfcy żołnierzá wypráwowáli/ [...] Nawet y wzyfcy plebei ták mieyfkiego iáko y robotnego ftanu. *GrabPospR* L2v.

»miejski a (i) szlachecki« = *plebeius et nobilis* *Modrz* [szyk 1 : 1] (2); *ModrzBaz* 20; á vważ naprzod/ iż ták męszczyzná iako biaległowy szlacheckiego y mieyfkiego ftanu/ száty z cudzoziemfkich máteryi tobie y swoim zá wielkie pieniądze spráwiáią *GrabPospR* N4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

α. *Będący mieszczaninem* (19) : Połpólftwo mieyfkie [...] dobyli gwałtem zákryftyey *BielKron* 393v; *BielSat* D2v [2 r.]; Podźże też do mieyfkich żon/ iák są gładkiey mowy *BielRozm* 27.

W przeciwstawieniu: »miejscy ludzie ... szlachcic« (1): zwłaszcza fliachcziczovi to ma bycz volno, alie mieyfkim ludziom nicz *ComCrac* 21.

W charakterystycznych połączeniach: *miejskie* (-scy) *dziatki* (*dzieci*) (2), *młodzieńcy*, *panie*, *żony* (3).

Wyrażenie: »ludzie, osoba, syn(ek), lud miejski(-scy, -a)« = *mieszczanin* (*mieszczanie*); *homines civiles*, *persona civis* *JanStat* [szyk 9 : 6] (6 : 4 : 3 : 2); *ComCrac* 21; Item waczek myedzi moŧthi vkradl skufznyerczykem skola myeyfkym synem Marczinem *LibMal* 1547/126; *Diar* 96; Gdy iuż każdy y naproftzy thu przeczyta sobie/ To wzytko co Mieyfkiey wiedzieć należy Ofobie. *GroicPorzRej* C3v; *BielKron* 378v; *WerGośc* 228; *BielSjem* 23; Nuz monstrowac li Miejskie ludzie adowiedziec się wieleby doobrony grzecznych było *ActReg* 28, 23, 28; *SarnStat* 243, 652, 931, 1230; *GrabPospR* N4.

Szeregi: »tak duchowny, jako i mieski« (1): Mają być drugie registry [...] w każdej trzecinie, w ktorej mają być wpisane ty osoby, ktore się prawują [...], tak duchownych jako i mieskich. *Diar* 96.

»szlachecki abo miescki« (1): A przypátrz fię kiedy w iákim zgromádeniu ludzi szlacheckich ábo mieyfkich/ nie obaczyfz iednego miedzy niemi/ ktoryby tego próznego kofztu nie wczynił *GrabPospR* N4.

β. *Złożony z mieszczan* (1) : które to zakłady nie ná ofobné perfony/ ále tylko na połpólftwá/ álbo ná inné zebránie mieyfkie [...] chcemy y obiáfniamy/ áby były włożone. *SarnStat* 263.

γ. *Właściwy mieszczanom* (1) : Który otrzymawfzy lift ná szlachectwo, obchodów mieyfkich pátrzy. *SarnStat* 240.

δ. *W którym uczestniczą mieszczanie* (*są oni podmiotem działającym*) (2) : *BielKron* 187v; Iest y Ordinácia Króla Stephaná, z ftromy všmiérzenia tumultów mieyfkich y Studentckich *SarnStat* 205.

b. *O prawodawstwie: obowiązujący w mieście i dający uprawnienia jego mieszkańcom* (71) : zadzierzałem ye [*kupione morgi*] wpokoiv daley nysch dwadzieszcia lath hy daley przesz vsisthka давность myesczka *ZapWar* 1543 nr 2505; A od sądu záfádzonógo mieyfkim fpoŧobem do sądu wyszfzego Práwá áppellowác iest obyczáy w Krákwofkiey ziemi. *SarnStat* 651.

W połączeniu szeregowym (1): Iedno iest *ius diuinum*, drugie *naturale*, trzećie *positivum scriptum*, które zásię dzieli fie: iedno iest Kościelne, Mieyfskie, Szlacheckie, y kmiece Wieyfkie. *SarnStat* 48.

Wyrażenia: »miejskie prawo (a. ius)« = przynależność do stanu miejskiego; *civitas, societas civitatis Calag* [szyk 6: 3] (9): ego non habeo ius civile alias myełczyego *ZapMaz II Ł 7/100V*; Przyfyęgá Nowego Miełczániná gdy przyymuie Mieyłkie Práwo. *GroicPorz gv; Calag 107a, b [3 r.]; SarnStat 277 [2 r.] 966.*

»przywileje miejskie« (4): áby przy oblicznołci wšytkiego póspolłtwá/ Przywileie Mieyłkie co potrzebnieyłze [...] przez Piłárzá [...] były czytáne *GroicPorz k, d2v; SarnStat 288,1230.*

»sprawa, kauza miejska« = sprawa sądowa dotycząca mieszczan, rozstrzygana przez sąd miejski (być może czasem cywilna w odróżnieniu od kryminalnej); *causa civilis a. civitatis JanStat* [szyk 9: 5] (11: 3): Porządek Sądow y Spraw Mieyłkich Práwá Máýdeburłkiego. *GroicPorz kt, B, d4v, p3v, r 4*; drudzy zásię mieyłkie łpráwy á potoczne łády odpráwuia [*de urbanis et forensibus rebus tractant*] *ModrzBaz 89v; SarnStat 203 [2 r.], 315, 861, 865, 1062, 1127, 1191.*

»wielkierze miejskie« (1): chcę práwy á łpráwiedliwy Ortel náydowác y wydáwác [...] podług Práwá Máýdeburłkiego/ y Przywileiow y Wielkierzow Mieyłkich *GroicPorz d2v.*

»miesckie wolnołci« [szyk 1: 1] (2): *Calag 107h*; Tenze prawa Slacheckie y wolnołci miełtzkie niłtzel *Paprup 14*; [iż go chciał zátrzymác dáruiác go y miełczką wolnołciá/ y dochodámi *BolHist D2v*].

Zestawienie: »prawo (a. ius) miejskie« = *ws civile Mącz, JanStat; ius oppidanum, res urbanae Mącz* [szyk 29: 11] (40); *PatKaz I 9*; Mieyłkie Práwo iest/ kthore koźde Miáłto łobie ku vzywániu włáfnemu półtánowiło/ iáko názywamy práwo Rzymłkie/ Mieyłkie/ ktego Rzymiáne vzywáia *GroicPorz a3v*; A poniewáz go też wšytcy Miełczáne [...] we wšytkich półtepkoch Práwnych vzywáia [...] y s Polłki do Niemiec Appellácy nie idá: áni łye też Polacy Niemcow w Práwie rádzá: łłufznic tedy nie Niemieckim ále Polłkim Mieyłkim ma być zwano. *GroicPorz a4*; Obaczył to ieden człowiek zacny/ w Práwie Mieyłkim biegły *GroicPorz f, A3, A3v, A4, A4v, C2 (23); Mącz 55a, 266b, 475d, 479a; GrzepGeom Lv; SarnStat 48, 320 [2 r.], 321, 496, 617, 651 (11).* [Cf **B.d.** *GroicPorz b4v*].

Szeregi: »duchowny i miejski« (1): Wízákże thák okrutne karánie cudzołóźnikow/ Duchowne y Mieyłkie Práwo nieiáko všmierzyło *GroicPorz kk4.*

»kmiocy albo miescki« (1): iáko y Włókę w Mázwłzfu Chełmieńłką Włóká zowá/ dla tego że tá miárá z Prus do Mázwłza z Chełmná przyłzłá: ták iáko y Práwo Kmie cé álbo Miełckié/ kóre Chełmieńłkim Práwem też przeto zowá. *GrzepGeom Lv.* [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»niemiecki albo miejski« (1): iefli przydzie do czyniienia łpráwiedliwołci [...] wedle Niemieckiego práwá álbo Mieyłckiego, to iest, gdy *cum plebeio*, tedy Wóytá y Láwniki niech półádzi. *SarnStat 651.*

»tak ziemski, jako i miejski« (1): Ale Práwá/ obyczáie Spraw thák Ziemłkich iáko y Mieyłkich/ y łtánowanie pokoju póspolıtco/ ná wieczne czáły trwa. *GroicPorz B.*

W przen (1):

Wyrażenie: »miejskie prawo« = *zbawienie* (1): Tu iest ná ziemi przyłtawánie y wpilówánie/ y mieyłkiego práwá przyimowánie. kto tu przez porzádné vrzędniki y Sákrámenty przyięty niebędzie: do niebá też nigdy go nie przyimá. *SkarKaz 634a.*

D. *Dotyczący obywatelstwa Rzymu (15)* : á dano im to ná wolą/ áby ktorzy chcą w mieście być/ á fpolności mieyfkiey z drugimi vzywác/ á ktorzy ná oyczyzny chcieli iść/ wolno im też było. *BielKron* 100.

Zestawienie: »miejskie prawo« = *obywatelstwo rzymskie; census civitatis, civitas Mącz* [szyk 11 : 2] (13): *Recepti in civitatem, Przyjęci fą do mieyfskiego práwá. Mącz* 36b, 47a, 55a [2 r.], 166d, 184c, 225c (13).

a. *W funkcji rzeczownika*: »miejskie« = *obywatelstwo rzymskie (1)*: *Iam zá wielką fumę tego miáfá (marg) mieyfskiego. NL. K. G. (-) doftał. WujNT Act 22/28.*

E. *Dotyczy miasta jako okręgu administracji kościelnej: zarządzający tym okręgiem (2)* : *A záfię Bifkupom mieyfskim álbo nizszym przydáni fą infty Bifkupi RejPosRozpr c3v, c3v.*

2. *Państwowy, obywatelski, dotyczący państwa, życia państwowego; politicus Mącz, Calep (4)* : *Eloquentia. Ciuilis scientia. Eft quae uerfatur circa ea quae ad adminiftrandam. Rempub: pertinent. Náuká álbo biegłość w mieyfczkich rzeczách. KwiatKsiąż H3v marg, K3; Politicus, Mieyfski/ świetki. Mącz* 308b; *Calep* 817b.

MM